

llors temps, obrint-se benefactora, no a la pala que la troçeja per a cavar-hi una fossa, sino a la llevor fecondíssima.

El pa i el vi d'aquells camps tindran la virtut d'ésser fructificats amb la sang de milers i milers d'homes que'n plena joventut es vegeren obligats a donar sa vida en defensa dels pobles oprimits; no será el fruit dels héroes aquell pa i aquell vi: será la ofrena del sacrifici en nom de llurs víctimes.

Havem donat més extensió an aquesta senzilla introducció de la que'ns proposavem, i és que amb tot i comprendre que en certs punts la guerra és imprescindible,—punt que ofereix una llarga discussió i a la que no estem cridats a sostenir, al menys per are,—aquesta guerra sens precedents, al acabar-se, en lloc de deixar-nos satisfets i amb la convicció de que la llibertat de les petites nacions ha quedat salvada, ha fet neixer en nosaltres el temor de que aquesta llibertat que tant estimem i enyorem els catalans, no sigui un fet.

Catalunya ha contribuït an aquesta guerra oferint un contingent d'homes que no han tingut altre mira que el defensar la sobirania nacional d'aquelles nacions que havien caigut baix la bota militarista d'Alemanya.

Els catalans que no havem pogut anar a les trinxeres devem tenir tot el nostre respecte per aquells germans nostres que desinteressadament han contribuït amb llur sang a la causa de la civilització, causa que encare per nosaltres no está ben definida, i per aixó esperem la revisió per a tenir la seguretat de que'l sacrifici de tans milers d'homes no ha sigut inútil.

Podem tenir la més absoluta seguretat de que si Catalunya hagués estat una nació, no hauria tingut de pensar-se gaire en el cantó per on deuria decantar-se; la tradició de la nostra terra no oferia duptes, adhuc per aquells que, cegats els ulls per una filosofia i una llógica bastant discutibles, admiraven més que tot aixó que, fins a cert punt pot trobar-hi una justificació; admitaven, repetim, de la força, la seva brutalitat i aquest és el mal. Perque si aquesta va precedida de la noblesa, té quelcom d'hermosa encare.

Si Catalunya fos una nació, desig que está en la majoria del poble catalá, are, al acabar-se la guerra veuríem augmentar les nostres riqueses i afirmar la nostra personalitat, sense que aixó representés per part nostra una sumissió o l'admissió d'un protectorat.

En canvi, perteneixent a Espanya, com una regió qualsevol, tindrem que aguantar les conseqüències que la seva neutralitat pugui portar-nos.

L'actitut de Catalunya en aquesta guerra, actitut desinteressada i plena de noblesa, no duptem que será tinguda en compte per les nacions que han lluitat per la llibertat de les nacions oprimides.

I Espanya, miréula! No ha sapingut tenir un gest d'energia, un gest que respongués a sa tradició. Ella ha protestat contra el torpillament dels seus barcos mercants, emperó n'ha protestat amb una passivitat escandalosa, sense traspassar els límits de la neutralitat. Per ella aquesta guerra la única frontera inviolable ha sigut la de neutralitat, neutralitat i neutralitat.

I segons els defensors de *double* del régimen, dels arrivistes, ha d'esser aquesta neutralitat la que ha de venir a portar-nos les grandeses a casa? No ho creiem! La neutralitat d'Espanya no amparava altre cosa que la indecisió i l'influencia d'un fals estat d'opinió de resultats funestos en la historia d'Espanya.

Si Espanya no ha entrat a la guerra era per una raó molt poderosa,